

ВИСНОВОК

наукового керівника дисертаційної роботи

Четверика Віктора Костянтиновича на тему: «Виразний потенціал ступенів порівняння в мові російської поезії ХХ–ХХІ століть», представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії (кандидата філологічних наук) зі спеціальності 035 Філологія, галузі знань 03 Гуманітарні науки

Характеристика дисертаційної роботи

Науковим підґрунтям дисертації В.К. Четверика слугують дослідження й теорії представників Харківської філологічної школи (ХФШ), зокрема її фундатора О.О. Потебні, науковців-філологів другої половини ХХ – початку ХХІ століття, у чиїх працях поєднуються теоретичні питання граматики з дослідженням поетичної творчості й лінгвостилістики. Традиція дослідження граматичних явищ з опертям на поезію, яка є сферою максимальної реалізації творчого потенціалу мови, і поетичного тексту як креативного лінгвального простору має творче продовження в сучасних лінгвістичних студіях представників ХФШ.

Актуальність теми.

Дисертація В.К. Четверика присвячена не дослідженому раніше поетичному потенціалу ступенів порівняння та його реалізації. Цей аспект поетичної морфології і морфологічної поетики з позицій сучасного антропоцентризму монографічно описаний уперше. Дослідження виконане на матеріалі мови російської поезії ХХ–ХХІ століть. Актуальність її зумовлена антропоцентризмом сучасних гуманітарних розвідок, граматикалізацією поезії ХХ-ХХІ століть та вдалим поєднанням дослідником методів лінгвопоетики, лінгвостилістики, функціональної граматики й ідіостильового аналізу.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі В. К. Четверика, базується на аналізі наукових джерел за вказаною проблемою, гармонійній постановці мети й завдань дослідження, використанні сучасних методів лінгвістики, зіставленні й критичному аналізу отриманих результатів у порівнянні з результатами інших дослідників, і якісному формулюванні отриманих висновків. Автор добре уявляє об'єкт і предмет дослідження, його мету та завдання. Методи дослідження схарактеризовані у зв'язку із завданнями, для вирішення яких їх було використано.

Відзначимо логічну композицію роботи. Перший розділ присвячено з'ясуванню теоретичних та методологічних засад вивчення ступенів порівняння в обраному ракурсі. Тут надано основні настанови дослідження, які надалі реалізуються в практичному аналізі лінгвопоетичних механізмів будови віршованого тексту. Автор звертає увагу на креативний потенціал морфології, вивчаючи її у посибілістичному аспекті. Другий розділ присвячений дослідженню універсальних способів актуалізації форм компаративна й суперлатива в поетичному тексті й формуванні сталих та контекстуальних смислів при віршовому функціонуванні цих форм. Описана морфологічна домінанта, що створюється при контекстуальному згущенні компаративів і суперлативів. Розглянуті моделі компаративних форм прикметника, прислівника, іменника, числівника, займенника й значення, що вони передають. У третьому розділі функціонування досліджуваних форм виокремлено як типова риса морфологічного рівня поетичних ідіостилів О. Мандельштама, Б. Окуджави і Ю. Левітанського – поетів, відомих демократичними, антивоєнними і антитоталітарними поглядами, життя та творчість яких пов'язана з Україною і Польщею. Вибір саме такої структури вважаємо цілком виправданим з огляду на поставлену наукову мету й завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертація В.К. Четверика виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри зарубіжної літератури та слов'янських мов Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди у межах реалізації комплексної теми «Закономірності функціонування слов'янських мов: динамічний, прагматичний та методичний аспекти» (Державний реєстраційний номер: 0117U000812 від 24.03.2017 р.). Тему дисертаційної роботи затверджено вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (протокол № 10 від «16» грудня 2016 року).

Наукова новизна представленої роботи полягає в тому, що вперше на матеріалі російськомовної поезії ХХ–ХХІ століть здійснено комплексний аналіз функціонування компаративних і суперлативних форм і значень, експресивного потенціалу цих одиниць; **уперше** проаналізовано особливості функціонування компаративних і суперлативних одиниць у структурі віршованого тексту з урахуванням їхньої здатності актуалізувати граматичний потенціал і виконувати структуро-, ритмо-, сюжето- і смислотворчу функцію; **схарактеризовано** роль компаративних і

суперлативних форм у структурі віршованого твору і поетичному смислотворенні. Проведений загальнопоетичний та ідіостильовий аналіз поетичної функції досліджуваних одиниць.

Теоретичне та практичне значення отриманих результатів.

Представлена робота має теоретичну значущість. У ній автор пропонує аналіз ступенів порівняння прикметника й прислівника з погляду теорії маркованості, дібраний матеріал проливає світло на вирішення питань щодо формотвірної або словотвірної природи компаратива й суперлатива, трьохступеневу організацію градуальної шкали прикметників і прислівників з якісною семантикою, визначає порівняльний потенціал слів, що належать до інших частин мови.

Дисертація має практичне значення, оскільки висновки, які містяться в ній, можуть бути використані під час вивчення морфології й стилістики мови, історії зарубіжної літератури, у спецкурсах і спецсемінарах із вивчення поетичної творчості, теорії художньої мови й аналізу художнього твору, а також у шкільному курсі світової літератури. Також окремі положення, зокрема лінгвістичної і гуманістичної спрямованості, можна використати на кураторських годинах або в публіцистичних виступах.

Вірогідність й обґрунтованість результатів дослідження. Наукові положення, висновки, що висвітлені у дисертаційній роботі, достатньою мірою обґрунтовані представленими даними, відповідають меті та завданням дослідження. Обґрунтованість і достовірність наукових положень і висновків, які захищаються, забезпечуються теоретико-методологічним обґрунтуванням їхніх вихідних положень, відповідністю методів меті, завданням, об'єкту і предмету дослідження, поєднанням кількісного і якісного аналізу отриманих даних, доказовістю й логічною несуперечливістю висновків. Наукові положення, висновки – науково цінні, достовірні, впливають із фактичного матеріалу.

Публікації. Основні положення та результати дослідження дисертанта пройшли широку апробацію під час виступів на засіданнях і наукових семінарах кафедри зарубіжної літератури та слов'янських мов Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, на дванадцяти міжнародних наукових конференціях, двох Всеукраїнських наукових конференціях, Всеукраїнських наукових читаннях, присвячених пам'яті Леніни Павлівни Черкасової (21 травня

2020 р.) та Наукових читаннях “Структурно-семантичні складові дискурсу”, присвячених ювілею доктора філологічних наук, професора, засновника Харківської філологічної школи із синтаксису складного речення і тексту Галини Федорівни Калашникової. Результати проведеного дослідження представлені в 14 наукових публікаціях В.К. Четверика, 4 з яких опубліковані у фахових виданнях України, 3 – закордонних наукових виданнях, 5 – матеріалах міжнародних конференціях 2 – матеріалах Всеукраїнських наукових конференцій.

Характеристика праці аспіранта в процесі підготовки дисертації

Здобувач має базову філологічну освіту: у 2014 році закінчив факультет російської мови і літератури Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди за спеціальністю «Мова і література (російська, англійська)». Ще в студентські роки виявив зацікавлення науковою роботою. В.К. Четверик у 2016 році вступив до аспірантури Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди на вечірню форму навчання та почав активно працювати над обраною науковою темою.

Автор самостійно провів літературний огляд, проаналізував та описав отримані результати, зробив обґрунтовані висновки. Слід зазначити, що автор цілком засвоїв методи дослідження, що лягли в основу даної роботи.

Матеріали та результати роботи неодноразово обговорювались на засіданнях кафедри та аспірантських семінарах. Аспірант наполегливо навчався та сумлінно проводив наукове дослідження, глибоко опрацював широке коло дослідницьких джерел, присвячених теоретичній морфології і мовознавчим питанням лінгвостилістичного та лінгвопоетичного напрямів, що дозволило чітко визначити мету й завдання дисертації, сформулювати її зміст та структуру, понятійно-категоріальний апарат дослідження.

Автор дисертації при виконанні наукової роботи показав себе вдумливим, працездатним, сумлінним науковим дослідником. Важливо також зазначити, що впродовж навчання в аспірантурі В.К. Четверик повністю виконав освітній та науковий складник свого індивідуального плану, успішно склав всі іспити та заліки, пройшов заплановану педагогічну практику у вищій школі.

Аспіранту вдалося, на мою думку, успішно реалізувати своє головне завдання. Дисертація В.К. Четверика є самостійною науковою працею, що виконана зрілою, теоретично й методологічно підготовленим дослідником, який має широкий філологічний кругозір та володіє загальними навичками

лінгвістичного й лінгвопоетичного аналізу, сучасним термінологічним інструментарієм.

Загалом можна підсумувати, що дисертант повністю виконав відповідну освітньо-наукову програму та підготував дисертацію на високому науковому рівні. Четверик В.К., – творча, ініціативна, вдумлива людина, талановитий та сумлінний науковець.

Висновок

Дисертація Четверика Віктора Костянтиновича «Виразний потенціал ступенів порівняння в мові російської поезії ХХ–ХХІ століть» є самостійною і завершеною роботою, за своєю актуальністю, науковою новизною отриманих результатів, теоретичним і практичним значенням відповідає спеціальності 035 Філологія, галузі знань 03 Гуманітарні науки, та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами, внесеними Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019) та п.10 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 № 167 (Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022), а її автор, Четверик Віктор Костянтинович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 035 Філологія, галузі знань 035 Гуманітарні науки.

Науковий керівник:

доктор філологічних наук, доцент,
професор кафедри зарубіжної літератури
та слов'янських мов імені Михайла Гетьманця
Харківського національного педагогічного
університету імені Г.С. Сковороди

 О.О. Скоробогатова

